

P. ŠAVEL / MIMOOS: TETSU

Pre tvorbu združenia mimoOs sa stalo príznačné skúmanie javov spojených s vedomím, telom a fyzičnom. V roku 2020 napríklad vytvorili v spolupráci s chorvátskou choreografkou Sonjou Pregrad a spolkom ZDRUHESTRANY dielo *Diares of Touch*, ktoré bolo založené na skúmaní dôsledkov dotyku, na interakcii so živlami, javmi či s ľudským telom. Hlavným tvorivým princípom tu boli denníkové zápisky, na základe ktorých performerí zaznamenávali svoje pozorovania a skúsenosti s rôznymi formami dotyku, reakcií naň a podobne. V prípade najnovšieho diela *TETSU* sa tanečníci z mimoOs pustili spolu s choreografom Petrom Šavelom do výskumu interakcie pohybu s vedomím, inšpirovaní prírodnými živlami. Premiéra *TETSU* sa uskutočnila v Telocvični v Novej Cvernovke. Diváci boli usadení po celom obvode priestoru, ako v aréne, v ktorej strede sa odohrával rituál kriesenia pohybu. Cez pohybový znak prechádzal do plynulejších a dynamických až strhujúco divokých sekvencií.

Tvorivý tím čerpal aj z ázijskej filozofie, ktorá rozlišuje päť živlov, javov či systémov, ktoré hýbu prírodnou štruktúrou i ľudským životom. Tento spôsob nazerania na fungovanie sveta sa objavuje napríklad aj v tradičnej čínskej medicíne a pomáha liečiť chorobné stavy tela. Za päť elementov sú považované drevo, oheň, zem, kov a voda. Za piatimi javmi sa zasa skrýva päť planét Jupiter, Saturn, Merkúr, Mars a Venuša. Každá so svojim atribútom, ktorý charakterizuje jej pôsobenie na vesmírnu konšteláciu. Okrem toho však tvorivý proces ovplyvnila aj situácia, v ktorej sme sa od roku 2020 všetci ocitli: uzatvorenie sa do seba, svojich svetov počas pandémie malo za následok redukciu pohybu na nevyhnutné minimum. Aj preto sa súbor rozhodol vytvoriť inscenáciu, ktorá bude „tanečnejšia“.

Pätica tanečníkov – Eva Priečková, Barbora Janáková, Silvia Sviteková, Andrej Štepita a Jaro Viňarský pod vedením choreografa so silným koncepčným videním Petra Šavela vytvorila pohybovú štruktúru, v ktorej sled obrazov, ich logiku a charakter udáva hlavne pohyb samotný. Racionalita sa stáva len jedným z článkov fyzikality a do centra pozornosti sa dostávajú impulzy tela. Emócia a práca s ňou sa stávajú kľúčovým elementom, ku ktorému sa môžeme ako diváci dopracovať.

Každý z účinkujúcich má za sebou skúsenosti ako z tanečných inscenácií, tak z i konceptuálnych projektov. Šavel tieto prepojenia v tanečníkoch nachádzal a postupne vytváral plynulú choreografiu, v ktorej nemusíme hľadať významy ako také. Pohlcuje ich samotný pohyb. Každý z tanečníkov je zároveň nositeľom určitého elementu, s ktorým pracuje s rôznou dynamikou. Počas predstavenia si vzájomne vstupujú do svojich dráh, pričom menia charakter pohybu, alebo mu dávajú vnútornú pointu, ktorá zase pokračuje do novej štruktúry. Práve určovanie intervencie do priestoru a zosynchronizovanie vplyvov jednotlivých zásahov tanečníkov, boli pre choreografa tým zásadným.

Už počas príchodu divákov sa tanečníci v priestore rozcvičujú, skúšajú si jednotlivé pohybové prechody a prvky, ktoré sa neskôr objavia aj v rámci predstavenia. *Pracujú tiež s pohybovými rámcami, prostredníctvom ktorých rituálne a korepetitívne sekvencie nadobúdajú stále inú kvalitu emócie. Diváci sedia okolo celého obvodu Telocvične a sú svedkami dynamiky pohybu, energie, ktorá narastá alebo klesá, podobne ako je to napríklad so zdrojom tepla. Tanečníci postupne z individuálnych prvkov prechádzajú k interakcii so svojimi partnermi, vytvárajú skupinové konštelácie, aby sa neskôr spojili na podlahe.*

Názov *TETSU* vyjadruje vetné spojenie: *The energy that shapes us*. V rámci choreografie vznikajú obrazce, pohybové rámce, ktoré nie sú *zhlukom náhodných fyzických stretnutí, a sú podnecované vnútornou emocionálnou stránkou tanečníkov*. Dramaturgicky choreografia jednotlivých pohybových sekvencií pracuje s intenzitou, ktorá sa v priebehu predstavenia mení. Vyúsťuje do prúdu tanečného rituálu, ktorý graduje každou otočkou či pádom na podlahu a znovuvstávaním a jednotlivými zmenami polôh tanečníkov.

Päť tanečníkov ako päť elementov sa navzájom ovplyvňuje, expanzívne sa vnárajú do seba alebo práve naopak kulminujú v sebe postupnosť pohybov, aby variovali a napĺňali možné významy znakov, s ktorými pracujú. Nie je potrebné definovať, kto je aký element, no napriek tomu badať, že tanečníci prichádzajú každý s inou kvalitou pohybu, aby spoločnú štruktúru ovplyvnili jedným z dvoch smerovaní: deštrukcia a napojenie. Na ich tvárach je možné sledovať rôzne reakcie, ambivalentný výraz sa mení na emóciu šťastia, na prejav súnaľivosti a harmónie. V závere, za blikotu svetla a ohlušujúcej hudby sa z pohybu stáva element, ktorý v nich prebúda pocity, vyplavenie tých usadených i dobre potlačovaných.

Navonok to môže pôsobiť ako chaos, ale aj v skrumáži pohybov je vidieť, že sa tanečníci navzájom cítia, sú si vedomí, že sú na scéne spolu. Tempo choreografie je zničujúce a zároveň oslobodzujúce. Niekoľkokrát sa tanečníci musia zastaviť a vydýchať sa, alebo dokonca vyjsť z priestoru arény, aby sa napili. V záverečnom kolobehu dynamiky, razancie, presného časovania je zvuk vydychovania oslobodzujúci, cez telo z nich vychádza pohyb a transformuje sa do dychu. To je dôkaz, že stále tu ešte sme, živí v pohybe. Abstraktnosť, ktorú pohyb a tanec sám o sebe nesie, je v *TETSU* konkretizovaná. Nie však situáciami, ale kolobehom pohybov. Tanečníci sa hmýria priestorom, zastavujú, aby sa zase rozbehli, podliezajú sa, približujú i vzdávajú. Ide o uvedomenie si možností pohybu, ale zároveň aj hraníc svojho tela alebo tiel svojich partnerov.

Tanečníci pracujú síce ako skupina, ale je zaujímavé pozorovať ich konkrétne vstupy do spoločnej akcie. Je možné v nich zaznamenať aj skúsenosti, ktoré si nesú z iných projektov. Barbora Janáková využíva vo svojej štruktúre výraznú tanečnú stránku, dáva do akcie dynamiku, často akoby udáva tempo či akcent. Silvia Sviteková sa zase zameriava na detail, doťahuje pohyb, dáva mu jemné nuansy, čo naopak vo vhodných momentoch akciu spomalí. Eva Priečková pracuje výrazne s rituálnosťou či obradnosťou pohybu. Istým spôsobom dáva do tanca pre diváka skrytý význam celej akcie. Andrej Štepita využíva fyzickosť a silovosť, čím dokáže rozprúdiť, alebo naopak tmiť akciu. Jaro Viňarský vkladá do prejavu istý pozorovací nadhľad a v poslednej fáze ho väčšinou energicky rozprúdi.

V diele je podstatné spojenie s hudbou Mariána Zavarského, ktorá jasne dynamizuje situácie, avšak nie je odtrhnutá od choreografie. Práve naopak, tanec reaguje na hudbu, stáva sa súčasťou skladby, jeho pohybovou partitúrou. Fyzická prítomnosť hudobníkov by možno akcie ešte viac prepojila a zrejme by bolo možné aj ich priame reagovanie na dianie na mieste. Charakter hudby, ktorý evokuje rytmické údery bicích, je na to vhodný.

Inak ako hudobná zložka do akcie tanečníkov zasahujú kostýmy Laury Štorcelovej. Rôzne variovateľné čierne oblečenie, ktoré si tanečníci v rámci predstavenia takmer nepostrehnuteľne na niektorých miestach odopínajú, vytvára na jednej dojem. Uniformity. Zároveň však kostýmy vo svojej priliehavosti umožňujú vytvoreniu priestoru pre väčšiu pohybovú diferenciaciu.

S rituálnosťou a vytváraním situácií tu a teraz pracuje aj Juraj Čech v rámci svetelného dizajnu. Využil aj neónové tyče, ktoré sú rozostavené po stranách arény a tanečníci s nimi narábajú. Dokážu tak meniť uhly svietenia, prípade tyče zapájajú aj do pohybovej akcie. Ich krehkosť a subtilnosť akoby zdôrazňovali metaforu relatívnosti ohňa.

Tak ako samotní tvorcovia využívali metódu výskumu, aj divákovi umožnili v rámci formátu ranných warm upov na festivale Nu Dance Fest preniknúť aspoň sčasti do tvorivého procesu. A práve tento jav vzájomného zdieľania je tiež dôležitým aspektom výsledného tvaru.

Choreograf Peter Šavel do spolupráce s mimoOs priniesol koncepčné videnie, ako aj zaniatenosť až posadnutosť fyzickým nasadením. Podobne ako vo všetkých svojich dielach, aj tu ho vyhocuje až na hranu, avšak s tým rozdielom, že v *TETSU* si tú hranicu podvedome určujú aj tanečníci. Súbor mimoOs sa týmto dielom posunul bližšie k definovaniu svojho vyjadrovacieho jazyka. Môže ním byť práve snaha skĺbiť silnú koncepciu s výraznými tanečnými kvalitami jednotlivcov. *TETSU* je inscenácia fyzicky náročná pre tanečníkov, ale aj pre vnímanie diváka. Atmosféra rituálu, nezastaviteľná a tvrdohlavá snaha tvorcov nenechať pohyb „vyhasnúť“, sú výzvou pre divákov, ako nával energie, dynamiky a pohybu zvládnuť.

Autor analýzy: Marek Godovič